

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМ. О. М. БЕКЕТОВА

Факультет архітектури, дизайну та образотворчого мистецтва

КАФЕДРА ЛАНДШАФТНОГО ПРОЄКТУВАННЯ
ТА САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ УЧАСНИКІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«КОЛЕСНІКОВСЬКІ ЧИТАННЯ»
присвяченої пам'яті професора Колеснікова Олександра Івановича

25 листопада 2020 року

ХАРКІВ – 2020

УДК: 625.7 : 630.4 : 712.4

Рекомендовано до видання Вченою радою Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова (протокол № 5 від 23.12.2020 р.)

Відповідальний за випуск:

Гатальська Надія Вікторівна – кандидат сільськогосподарських наук, доцент, доцент кафедри ландшафтного проектування та садово-паркового мистецтва ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

У збірнику тез доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Колесніковські читання», присвяченої пам'яті О.І. Колеснікова, висвітлено історичні аспекти та перспективні напрямки міського озеленення, актуальні питання підготовки фахівців садово-паркового господарства, сучасні тенденції моніторингу урбоєкосистем та адаптації ландшафтних об'єктів.

Колесніковські читання: тези доповідей Всеукр. наук.-практ. конф. присвяченої пам'яті О. І. Колеснікова. м. Харків, 25 листопада 2020 р. Харків. ТОВ «ЦП КОМПРИНТ», 2020. – 142 с.

ISBN 978–617–8007–05–8

© ХНУМГ

**ОЦІНКА УСПІШНОСТІ ІНТРОДУКЦІЇ КУЩОВИХ КУЛЬТИВАРІВ
РОДУ ЯЛІВЕЦЬ (*JUNIPERUS L.*) В СИСТЕМІ ОЗЕЛЕНЕННЯ**

м. ЛЬВОВА

Шуплат Т. І., к.с.-г.н.

(Львівський державний університет безпеки життєдіяльності)

**SUCCESS ASSESSMENT OF INTRODUCTION OF THE JUNIPERUS'
(JUNIPERUS L.) SHRUB CULTIVARS IN THE GREENING SYSTEM OF
LVIV**

Shuplat T. I., PhD

(Lviv State University of Life Safety)

Вступ. Невід'ємною та вагомою складовою покращення стану довкілля у міських екосистемах є створення багатофункціональної і розгалуженої системи зеленого будівництва. Важливу роль у цьому процесі відводиться хвойним деревним рослинам, зокрема численним видам та культиварам родини Кипарисові (*Cupressaceae* Bartlett). Помітне місце серед них відводиться кущовим культиварам роду Ялівець (*Juniperus L.*) [2, 5].

Матеріали та методи. Впродовж 2010–2018 рр. проведені дослідження перебігу інтродукційного процесу кущових культиварів ялівців у природно-кліматичних умовах комплексної зеленої зони міста Львова, частоту трапляння у чотирьох ЕФП міста. Одержані дані дозволили визначити перспективність використання у міському озелененні, виявлених в різних умовах місцезростання, кущових ялівців [4].

Розподіл різноманіття трапляння культиварів, здійснений за методикою Б.К. Термени, є наступним: насадження спеціального призначення – 50,8%, насадження обмеженого користування – 41,6%, насадження загального користування – 7,6%.

Для аналізу успішності інтродукційного процесу використовували дві методики: П.І. Лапіна і С.В. Сідневої (1973) та П.А. Кохно і О.М. Курдюка (1994). Перша методика об'єднує критерії оцінок успішності інтродукції, присвоюючи кожному виду числове значення та дозволяє розподілити дослідні культивари на групи перспективності. За нею на основі багаторічних досліджень враховувалися сім основних показників: ступінь щорічного визрівання пагонів, зимостійкість, збереження габітусу, пагоноформуюча здатність, регулярність приросту пагонів, здатність до генеративного розвитку та доступні способи розмноження [1, 3]

За кожним показником виставлялися бали, які підсумовувалися та визначалася група перспективності. Згідно методики шкала перспективності градуюється на шість груп: I – цілком перспективні (91-100 балів), II – перспективні (76-90 балів), III – менш перспективні (61-75 балів), IV – малоперспективні (41-60 балів), V – неперспективні (21-40 балів), VI – абсолютно непридатні (5-20 балів).

На час проведення досліджень загальне різноманіття кущових ялівців виявлених у межах КЗЗМ Львова становило 74 культивари, які належать до 12-

ти видів. Віковий поріг становив 10 років. Згідно з проведеною оцінкою, виявленими були I, II, і III групи перспективності. Розподіл чисельності культиварів між ними представлений на рисунку 1.

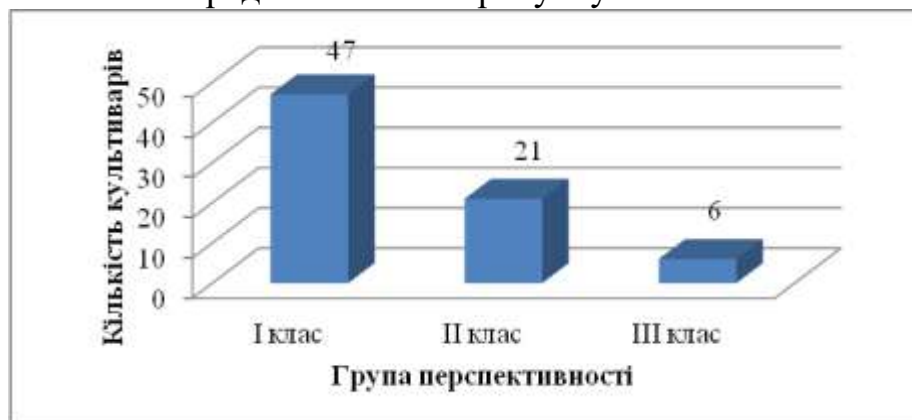

Рис. 1. Оцінка успішності інтродукції кущових ялівців у природно-кліматичних умовах м. Львова (за П.І. Лапіним, С.В. Сідневою)

Встановлено, що до I-ї групи перспективності віднесено 47 культиварів, які належать до 9 видів (63,5%). Ялівці цієї групи, за рівнем життєвості та адаптації до кліматичних умов КЗЗМ Львова, а саме – ранніх осінніх заморозків, весняного підмерзання, частих дощів, зимових відлиг, тривалих періодів літньої засухи, повністю можна вважати такими, що акліматизовані до умов середовища зростання. Саме їх доцільно в першу чергу використовувати в озелененні м. Львова.

До II-ї групи перспективності віднесено 21 культивар із 6 видів (28,4 %). Значна частина представників цієї групи, уже частково зростає у міському озелененні, але багато з тих, які у перспективі поповнять вуличне і приватне озеленення, представлені ще у численному асортименті чотирьох садових центрів. Обстеження і консультації із працівниками цих установ, засвідчили поступову адаптацію до умов середовища більшості із культиварів. Проблемою є часткове підмерзання молодих пагонів та побуріння кінцівок окремих гілочок. Старші ж екземпляри цих же видів, які пройшли триваліший період акліматизації, цього вже не виявляють, що поза сумнівом є свідченням успішної акліматизації, яка дещо коректуватиметься безпосередньо в місцях зростання.

До III-ї групи перспективності віднесено 6 культиварів із 4 видів (8,1%). Дана група є найменш численною, через те, що віднесені до неї кущові ялівці, представлені окрім садових центрів, лише у приватних колекціях та в окремих міських палісадниках. Тому вимагають подальших досліджень рівня акліматизації в місцях зростання. Це зокрема наступні види і культивари: *J. communis* ('Horstmann', 'Corielagan'), *J. horizontalis* ('Bar Harbor', 'Jade river'), *J. sabina* ('Scandica'), *J. squamata* ('Dream Joy').

Аналіз перспектив інтродукції видів і культиварів кущових ялівців проводився також за методикою М.А. Кохно і О.М. Курдюк (1994). Вона базується на оцінюванні результатів за допомогою акліматизаційного числа, найбільше значення якого, а саме 100, відповідає найвищому показнику

успішності інтродукції. Виділяють також наступні діапазони: повний – (91-99), добрий – (81-90), задовільний – (71-80), слабкий (менше 70). Процес віднесення до певної з груп опирається на візуальну оцінку показників росту, генеративного розвитку, зимостійкості та посухостійкості. Використовується наступна формула:

$$A = P \times b_4 + G_3 \times b_2 + 3m \times b_1 + 3c \times b_3,$$

де P – показник росту, G₃ – показник генеративного розвитку; 3m – показник зимостійкості; 3c – показник засухостійкості; b₁-b₄ – коефіцієнти вагомості певного признаку. Розподіл культиварів представлений на рисунку 2.

Рис. 2. Оцінка успішності інтродукції кущових ялівців у природно-кліматичних умовах м. Львова (за М.А. Кохно, А.М.Курдюк)

Значна частина із виявлених у КЗЗМ Львова 74 культиварів, знаходяться у діапазоні успішної акліматизації. Спостерігається певна диференціація рівнів: повну акліматизацію пройшли 16 культиварів (21,6%), добрий – 31 культивар (41,9%), задовільний – 21 культивар (27%), слабкий – 6 культиварів (8,1%).

Проведені дослідження свідчать про успішну, поступову акліматизацію кущових культиварів роду *Juniperus* L. в умовах КЗЗМ Львова та їх високий рівень пристосування до природно-кліматичних умов регіону. Виходячи із цього, можна рекомендувати їх ширше використання при створенні системи міського озеленення.

Список використаних джерел

1. Кохно Н. А., Курдюк А. М. Теоретические основы и опыт интродукции древесных растений в Украине. Київ: Наукова думка, 1994. 188 с.
2. Кучерявий В. П., Кучерявий В. С. Озеленення населених місць. Львів: “Новий Світ-2000”, 2020. 666 с.
3. Лапин П. И., Сиднева С. В. Оценка перспективности интродукции древесных растений по данным визуальных наблюдений. Опыт интродукции древесных растений. Москва, 1973. С. 7–67.
4. Шуплат Т. І. Санітарно-гігієнічна та декоративна роль низькорослих і сланких ялівців в умовах міста. *Екологічна безпека як основа сталого розвитку суспільства*: матеріали 1-ї міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 29-30 листоп. 2012 р.). Львів, 2014. С. 75–79.
5. Seneta W. Drzewa i krzewy iglaste: monographia. Warszawa: PWN SA, 1981. 650 s.

Наукове видання

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ УЧАСНИКІВ

Всеукраїнської науково-практичної конференції

присвяченої пам'яті О. І. Колеснікова

«Колесніковські читання»

м. Харків, 25 листопада 2020 року

За достовірність опублікованих матеріалів

відповідальність несуть автори

Наукове редагування:

Олексійченко Н. О., д. с.-г. н., проф.; Гатальська Н. В., к. с.-г. н., доц.;
Гончаренко Я. В., к. б. н., доц.; Коленкіна М. С., к. с.-г. н.; Соколенко У. М., к. б. н.

Харківський національний університет
міського господарства ім. О.М. Бекетова

Факультет архітектури, дизайну та образотворчого мистецтва

**КАФЕДРА ЛАНДШАФТНОГО ПРОЄКТУВАННЯ
ТА САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА**

м. Харків, вул. вул. Маршала Бажанова, 17, к. 403
тел.: (057) 707-31-20
e-mail: lspg@kname.edu.ua
сайт: <https://lspg.kname.edu.ua/>

Формат 60×84 1/16. Тираж 100 пр. Ум. друк. арк. 9,0. Зам. № 1265.

Видавець і виготовлювач ТОВ «ЦП «КОМПРІНТ»
03150, Київ, вул. Предславинська, 28
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єкта видавничої справи ДК № 4131 від 04.08.2011 р.